

P

PERMEKE, Henri, kunstschilder en museumconservator te Oostende.

Geboren te Poperinge op 25 aug. 1849 als zoon van Pierre Jacques Permeke (1810-1880), glaswerker en huisschilder, en van Nathalie van Haelewyn. Huwde op 3 sept. 1883 te Burcht met Stéphanie Buytaert. Ze hadden één kind : Constant (1886-1952), de bekende expressionistische schilder en beeldhouwer. Overleden te Oostende op 15 sept. 1912 en begraven te Oostduinkerke naast marineschilder Louis Artan.

Over P.'s jeugdijaren is weinig geweten. Als jongvolwassene moet hij met wisselend succes tal van baantjes gehad hebben. Pas omstreeks 1874 volgde hij de leergangen aan de Brusselse Academie voor Schone Kunsten, met een beurs van de gemeente Poperinge. Tijdens zijn studiejaar te Brussel was P. in 1876 medestichter van „L'Essor”, een vereniging die tot doel had leerlingen en oud-leerlingen van de Academie te verenigen. Andere leden van „L'Essor” waren o.m. A. Baertsoen, J. Dillens, J. Delville, R. Wijtsman, J. de Lalaing en F. Khnopff. Uit 1877 dateren schilderijen als *Het strand te Oostende*, *Het Kursaal te Oostende in opbouw* en *Poperinge na de hoppepluk*. (Laatstgenoemd schilderij werd voor 1.200 Fr aangekocht door P.'s geboortestadje).

In 1878 verbleef P. een tijdlang te Amsterdam. Leopold II kocht in hetzelfde jaar zijn schilderij *Oostende bij regenweer* aan, naar aanleiding van een groepssalon ingericht door „L'Essor”. Nog in 1878 ontstonden de schilderijen *De Schelde te Burcht*, *De Broeltorens te Kortrijk* en *Oudenaarde tijdens de overstroming van 1877*. Met dat laatste werk won P. een bronzen eremetaal tijdens een expositie te Sydenham (GB). P. voltooide in 1879 zijn studies aan de Brusselse Academie. In het begin van het jaar verhuisde hij naar het pittoreske Scheldedorp Burcht, niet ver

van Antwerpen, waar in diezelfde jaren Euphrosine Beernaert en Camille van Camp en menig prachtig Scheldegezicht schilderden. In het Salon 1880 stelde P. een *Schelde bij hoog water* tentoon en in dat van 1881 : *Hoekje te Burcht ; Schelde*. In 1882-1883 maakte hij een lange studietocht langs de Vlaamse en Nederlandse kust.

Op 3 sept. 1883 huwde P. te Burcht met Stéphanie Buytaert, die hij kort nadien alleen achterliet terwijl hij een lange Italiereis ondernam. Hun zoontje Constant werd in juli 1886 te Antwerpen geboren. P. bezat een woonboot, de *Artis-Amor*, die tevens als atelier was ingericht. Daarmee bevoer hij schetsend en schilderend tal van Nederlandse en Belgische waterlopen. Zijn woonboot was met marines van eigen hand versierd, o.a. een tafereel *Aanlegplaats te Burcht*.

In die post-Italiaanse jaren woonde het gezin P. achtereenvolgens in de Zilver-smidstraat 13 te Antwerpen (1886-1889), Kerkendam 3 (nu Kerkstraat) te Burcht (1889-1891), om in 1891 definitief de Scheldeoevers te verlaten. In 1891 vestigde P. zich met zijn kleine gezin definitief te Oostende, Zuidlaan 59 (nu Alphonse Pieterslaan). Welke P.'s exacte beweegredenen waren om in Oostende te komen wonen, is niet geweten, al kende hij de stad reeds lang blijkens de titels van zijn schilderijen uit de jaren zeventig. In deze jaren voltrok zich ook een grote metamorfose in de persoonlijkheid van P. : van vrije artistieke „bohémien” evolueerde hij snel naar het type van „gezette burger”. Hij vestigde zich te Oostende als kunstschilder en ook als restaurateur.

In de Oostendse jaren ontstonden tal van marines en strandtaferelen, genomen te Oostende, Nieuwpoort en Heist. Ook schilderde P. gezichten langsheen het Kanaal Oostende-Brugge ; dit alles in ge-

wetensvolle realistische stijl, gebaseerd op zorgvuldige potloodschetsen. Vanaf de vroege jaren negentig ondernam P. stappen om schilderijen behorend tot het Patrimonium van de Stad Oostende te mogen restaureren. Zo herstelde hij decoratieve schilderijen uit het Kursaal, religieuze werken uit de Sint-Petrus- en Pauluskerk en uit het Duinenkerkje, en ook heel wat schilderijen uit de stedelijke verzameling.

In 1894 was hij samen met James Ensor en heel wat lokale artiesten en architecten medestichter van de *Cercle des Beaux-Arts d'Oostende*. Die groepering richtte enkele belangrijke zomersalons in te Oostende, maar het initiatief bloedde na enkele jaren dood. Voor een stand op de wereldtentoonstelling 1894 te Antwerpen bestelde de stad Oostende 4 houtskooltekeningen bij P. Op een artistieke manier werden didactische tabellen betreffende het havenverkeer, de visverkoop, de toeristenaantallen en de bevolkingsaan groei van de stad weergegeven.

In 1897 werd P. aangesteld als conservator van het Museum voor Schone Kunsten te Oostende. Financieel was het ambt niet zo begerenswaardig, maar toch vervulde P. heel plichtsgetrouw zijn taak. In 1897 nog verscheen een museumcatalogus door hem samengesteld, een echt model naar de normen van die tijd. Met de beperkte middelen die hem ter beschikking stonden, voerde hij een knappe aankooppolitiek, geaxeerd op 19de-eeuwse Belgische kunst. De belangrijkste aankopen betroffen ongetwijfeld James Ensor: de reeks etsen, compleet tot 1901, en schilderijen als *Zieke dompelaar die zich warmt*, *Stilleven met vlees* en *Betoverend meubel*; en verder werk van ondermeer Anna Boch, Emile Bulcke, Louise de Hem, Théo Hannon, Léon Herbo, Maurice Hagemans, Ferdinand Khnopff, Frans Mortelmans, Isidore Verheyden en Rodolphe Wytman.

De grote kunsttentoonstellingen werden in het Kursaal gehouden, waar een speciale infrastructuur daartoe bestond. Als conservator richtte P. in het Oostends museum regelmatig kleine groepssalons in n.a.v. Kerstmis, Pasen of Pinksteren. Bevriende kunstenaars als daar waren Félix

Buelens, Emile Bulcke, Jan de Clerck, August Musin of Emile Spilliaert, namen er aan deel. In zo'n salon, ter gelegenheid van Kerstmis 1898, toonde P. volgende vier schilderijen: *Visserskreek te Oostende*, *Ebbe te Gravelines-morgen*, *De Oude Maas te Dordrecht* en *Het kanaal Oostende-Brugge nabij Passendale*.

P. was daarenboven van 1898 af verbonden als docent aan de Oostendse Nijverheidsschool, disciplines „hout- en marmerimitatie” en „ornamenttekenen”. Hij bekleedde zijn conservatorsambt en zijn leraarsfunctie tot aan zijn dood. Carlos Loontjens volgde hem op als conservator. Veel noemenswaardigheden zijn er verder niet te melden in P.'s leven. Schilderen en tentoonstellingen kwamen op de eerste plaats, alsook het restaureren, wat een extra-inkomen betekende.

In 1901 deed P. mee aan een salon van marineschilders in het Oostendse kursaal. Zijn schilderijen prijken er naast zegezichten van Meunier, Cassiers, Hannon, Halle, Musin e.v.a. James Ensor merkte nuchter op: *Permeke croque toujours prestement des bateaux croustillants*. Twee jaar later kocht de stad een *Haven van Oostende bij naderend onweer* bij P. Het schilderij verbrandde in mei 1940.

Naar het zomersalon 1902 in het Oostendse Kursaal stuurde P. een viertal schilderijen, waarvan drie met uitgesproken maritiem karakter: *Nadering van de storm*, *Kanaal te Oostende*, *Ruïnes te Orval* en *De Schelde te Burcht bij winterweer*.

In de catalogus van het Salon 1907 in het Oostendse Kursaal treffen we Henri en Constant P. naast elkaar aan: Henri met twee houtskolen, o.a. een *Gezicht in het Mariahendrikapark* (Oostende, privé-verzameling), Constant met een *Matinée de mai*. Dra kwam dan de groeiende „generatiekloof” tussen vader en zoon, in vele boeken over Constant in geuren en kleuren beschreven.

Portretfoto's van P. berusten in de archieven van het Prov. Museum Constant Permeke te Jabbeke en in die van het Museum voor Schone Kunsten Oostende. Van P. bestaat een dodenmasker en zijn portretfoto komt ook voor op zijn doodsprentje.

P. is in volgende openbare verzamelingen vertegenwoordigd: Jabbeke (Prov. Museum Constant Permeke): *De Schelde* (1891); Knokke-Heist (Stedel. verzameling): *Gezicht op het strand te Heist* (1891); Oostende (Museum voor Schone Kunsten): *Broeltorens te Kortrijk* (1878), *Strand te Heist* (1890) en *Badkarren op het strand*; Poperinge (Gemeentel. verzameling): *Poperinge na de hoppepluk* (1877); ook in de Kon. verzameling te Brussel berust een schilderij van P.

Lit.: H. PERMEKE, Catalogue descriptif illustré. Casino (Hotel de Ville). Oostende. 1897; — C. LOONTIENS, Catalogue illustré et annoté des œuvres d'art et des antiquités réunies à l'Hôtel de Ville. Oostende, s.d.; — Ph. VAN HILLE, c.s., Onze kwartierstaat: Constant Permeke, in: *Vlaamse Stam*, 1966, 239-241; — R. AVERMAETE, Permeke. Brussel, 1970; — W. G. FLIPPO, *Lexicon of the Belgian romantic painters*. Antwerpen, 1981; — P. en V. BERKO, *Dictionnaire des peintres belges nés entre 1750 et 1875*, Brussel-Knokke, 1981; — N. HOSTYN, Vergeten Oostendse kunstschilders. XVI. Henri Permeke, in: *De Plate*, 1981, 113-115, 144-146 en 190-193; — W. VAN DEN BUSSCHE, Henri Permeke, Jabbeke, 1982 (met portretfoto's); — N. HOSTYN, De zee en de kunst. Henri Permeke, in: *Neptunus. Info-marine*, 30, 2, 1982-1983.

Norbert HOSTYN

PICKERY, Gustaaf Marie François, beeldhouwer en leraar.

P. werd op 9 aug. 1862 te Brugge geboren als oudste zoon van Hendrik, beeldhouwer, in een gezin van zes kinderen. Op 29 juni 1897 trad hij in het huwelijk met Sybille Royon, het oudste kind van een befaamd Oostends gezin. Ook zij mocht zich toeleggen op de kunst en werd aldus leerlinge van P. Haar broer, Louis Royon, was zeeman en een bekend marineschilder. Uit hun echt werden drie kinderen geboren, van wie de oudste, Jan, een beeldhouwer vol beloften, overleed op 22-jarige leeftijd. P. woonde eerst in de door zijn vader opgerichte woning in de Beenhouwersstraat 68 te Brugge. In 1901 verhuisde hij naar de Elisabethlaan 64, in 1917 naar de Sint-Amandstraat 14 en na de eerste wereldoorlog naar de Sint-Walburgastraat 8, waar hij na een pijnlijke ziekte op 28 febr. 1921 overleed.

P. studeerde eerst bij zijn vader thuis en aan de Academie te Brugge. Daarna ging hij enkele jaren studeren te Parijs. Naar Brugge teruggekomen in 1889, werkte hij nog vijf jaar samen met zijn vader. P. volgde zijn vader op als leraar aan de

Academie van Brugge met volgende opdrachten: leraar in de ontleedkunde, boetsering naar het leven, naar het antiek en naar loofwerken. Wegens ziekte diende hij het lesgeven op te geven vanaf 7 juni 1920. P. heeft eveneens bijgedragen tot de oprichting van de vakschool te Oostende, waar hij enige tijd les gaf.

Van zijn vader had P. de ruime werkplaats in de Beenhouwersstraat 68 te Brugge overgenomen waar vader talrijke modellen en kunstwerken had achtergelaten. P. beperkte zich tot de beeldhouwkunst, waarin hij blijk gaf van een veelzijdig talent. Hij schiep grote beelden en monumenten, maar hij was vooral een meester in het boetseren van portretten en busten. Het gelaat alsook het karakter en de persoonlijkheid van de geportretteerde kon hij immers treffend weergeven. Zijn volkse figuren kan men zeker geslaagd noemen, aangezien hij zelf bescheiden, graag en vlot met de volksmensen omging en hun leven door en door kende.

P. was lid van de kring „De Zwarte Kat”, die samenkwam in het *Café Lion Belge* Langestraat 127. Daar zag men heel wat jonge kunstenaars, letterkundigen, musici en anderen. Hij hoorde bij de „Zeemonniken”, een groep jonge kunstenaars en architecten die elkaar terugvonden in de toenmalige gelegenheid aan de Ezelpoort. Hij was tevens lid en raadgever van de *Cercle Photographique* te Brugge en was stichtend lid van de maatschappij „Kunst” te Brugge, waarvan hij bij zijn overlijden ondervoorzitter was.

P. werd benoemd tot Ridder in de Kroonorde. Op 14 okt. 1923 werd aan hem alsook aan zijn vader hulde gebracht op het stedelijk kerkhof te Brugge. Een bronzen gedenkplaat werd onthuld op het grafmonument waar hij en zijn vader begraven liggen.

Tot de voornaamste werken van P. kunnen worden gerekend: zes *vorstenbeelden* in steen op de gevel van het stadhuis te Damme; het *ruiterbeeld van Lodewijk van Gruuthuse* in steen boven de ingangseur van het Museum Gruuthuse te Brugge; het stenen *monument Hendrik Conscience* op de Grote Markt te Blankenberge; vier beelden in steen op de zijgevel (kant Biscajerplein) van de Poortersloge te